

Naravna dediščina v občini Šentjur

Naravna dediščina je vso tisto bogastvo žive in nežive narave, v katero je bil rojen človek. Prejel jo je kot dediščino od dedov in predal jo bo, kot svojo zapuščino. Ljudje bodo lahko živeli dokler jim bo življenje s svojim obstojem omogočala narava. Občina Šentjur ima zelo bogato naravno dediščino. Na tem območju živijo različne rastline in živali, obstoj nekaterih je zaradi posegov človeka ogrožen. Narava je nenadomestljiva in za človeka nujno potreben predpogoj življenja in ker je nedotakljivo življenje, naj bi bila nedotakljiva tudi narava.

Rezervat na Slivniškem jezeru

Slivniško jezero je nastalo z izgradnjo pregrade (jezu) na Tratni leta 1976. To umetno jezero se razprostira na 84 hektarjih in v dolžino meri 5 km. Največja globina je ob izgradnji segala tja do 14,5 metra. Pregrada je bila zgrajena za potrebe tehnološke vode železarne v Štorah in kot zadrževalnik poplavnega vala. Sočasno se je na akumulaciji pričelo razvijati tudi ribištvo in rekreativni turizem. Glavna pritoka vode v jezero sta Drobinski potok in potok Ločnica, uradno je jezero izvir reke Voglajne.

Vzhodni del Slivniškega jezera, vključno z izlivnim delom Drobinskega potoka in Ločnice, je bil že leta 1976 opredeljen kot dristišče rib. Leta 1991 pa je bil neformalno razglašen za ihtiološki in ornitološki rezervat v obsegu cca. 40 ha vodnega ter obvodnega prostora. Po popisu iz leta 1993 (Milan Vogrin, Milan Štraus) ga naseljuje 119 vrst ptic (zlatovranka, feldeggov sokol, ribji orel, siva čaplja, štoklja ...) in 32 vrst rib (som, skuša, krap, smuč ...), rakov, piškurjev, žab ter školjk, v njem pa je najti tudi nekatere redke vrste rastlin. Predvideva se, da je pestrost favne in flore od takratnega evidentiranja še bogatejša. Pojavljajo se pobude, da bi se to območje zaščitilo s posebnim odlokom.

Glija jama

V neposredni bližini Planinske vasi se nahaja Glija jama. Gre za najdaljšo znano kraško jamo na območju Kozjanskega. Globoka je 10 in dolga 363 metrov ter ima visok in ozek, rahlo zavrt, meandrast rov.

Na koncu jame sta podor in pritočni sifon. Jama je od leta 2004 naravni spomenik državnega pomena. V njej izvira reka Bistrica. Zajeti del reke služi, kot vir pitne vode za 90 gospodinjstev.

Jama je zanimiva zaradi v njej živečih živalskih vrst, še posebej sta zanimiva suhozemni polžek (latinsko ime: *Zospeum isselianum*) in hrošček (latinsko ime: *Leptinus testaceus* Muller), ki sta zaradi svoje izjemnosti zaščiteni po zakonu o varstvu narave. Starejši zapisi navajajo, da so bile ob tej jami najdene kosti jamskega medveda.

Grajski park Planina

Grajski park ob gradu Planina je primer posluha nekdanjih lastnikov gradu, ki so nam zapustili kulturno oblikovan ambient. Park odraža zgodovinski razvoj prostora in prostorske identitete. V obnovljenem grajskem parku rastejo zaščitene rastlinske vrste kot so: turška lipa, robinija, kostanjev in lipov drevored, ki pletejo naravno kulturno dediščino območja.

Navadna jarica

Edini znani naravni rastišči navadne jarice v Sloveniji sta na hribovju Bohor, natančneje na Velikem Javorniku in na Koprivniku. Navadna jarica, poimenovana tudi, kot mrazovka ali ozimek, je ena prvih znanih pomladi. Cveti med februarjem in marcem, pogosto med ostanki snega. Jarica ima od 5 do 15 cm visoko steblo. Na njegovem vrhu se odpre en sam rumen cvet, ki je velik od 3 do 5 cm, ki ga obdajajo zeleni listi.

Navadna jarica raste v pasu od južne Francije do Bolgarije, izvirala naj bi iz Balkanskega polotoka. V preteklosti so jo sadili po vrthovih in parkih širom Evrope. Ker so naravna rastišča zelo redka, spada med ogrožene in zaščitene rastlinske vrste.

Velikonočnica

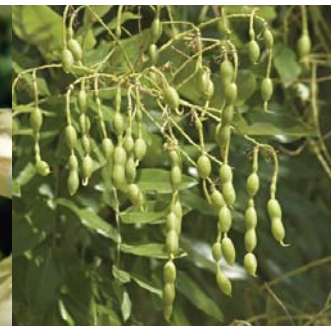
Velikonočnica ali veliki kosmatinec je stepska rastlina. Najboljši pogoji za njeno rast so sončna, kamnita in suha travišča, apnenčasta ali prodnata tla ter svetli gozdovi. Rastišče v Boletini je veliko 1,8 hektarja in je največje od štirih danes znanih rastišč velikonočnice v Sloveniji.

Rastišče v Boletini se nahaja na kraškem površju, v suhi dolini, pod katero teče ponikalnica. Zaradi pronicanja padavin skozi vodoprepustni (litotamnijski) apnenec je na tem površju je nastal polnaraven suh travnik.

Velikonočnica sodi v rod kosmatincev in cveti februarja, marca ali aprila – odvisno od vremena, običajno v času velike noči, od tu tudi njeno ime. Rastlina je poraščena z nežnimi svilnatimi dlačicami. Steblo je visoko od 5 do 30 cm. Cvet velikonočnice ima šest vijoličnih cvetnih listov, veliko prašnikov in pestičev. Zeleni listi, ki so dva do trikrat pernato deljeni, se razvijejo po cvetenju. Plod je orešek, z dolgim in kosmatim vratom. Velikonočnico oprašujejo čebele in čmrlji. Semena začnejo brsteti poleti. Do konca poletja se že oblikujejo novi popki s cvetnimi listi, ki jih pred zimo ščiti dlakav ovoj.

Velikonočnica je pri nas zavarovana in je uvrščena na Rdeči seznam ogroženih rastlinskih vrst. Velik del rastišča velikonočnice v Boletini je bil zavarovan z občinskim odlokom Občine Šentjur leta 1993 in je vključeno v območje Nature 2000. V okviru projekta LIFE je bilo rastišče urejeno in ograjeno.

Pagodovec pri Železniški postaji Šentjur

Pagodovec ali japonska sofora so v Šentjurju posadili 2. junija 1846 ob zelo posebni priložnosti, odprtju odseka proge med Gradcem (v današnji Avstriji) in Celjem. Ta odsek je le del proge, ki so jo takrat gradili in ki je kasneje povezal Dunaj s Trstom, največjim pristaniščem v Habsburški monarhiji.

Pagodovec oziroma japonska sofora cveti avgusta. Drevo sicer ne izvi-
ra iz Japonske, od koder so ga prinesli v Evropo, ampak iz Kitajske in iz korejskega polotoka. Je zdravilna rastlina in velja za eno izmed 50-ih temeljnih zelišč kitajske tradicionalne medicine. Ima antibakterijske, proti vnetne, diaretične lastnosti, ustavlja krvavenje ...

Vodni orešek

Vodni orešek raste v stoječih vodah, bogatih s hranili. Pri nas raste v ribnikih na Blagovni in na Slivniškem jezeru – po nekaterih virih sta to najbolj zahodni rastišči te vrste v Sloveniji. Vodni orešek spada med prave vodne rastline, v družino vodo-orehovk. Pri našem podnebnju uspeva kot enoletnica. Rastlina ima večinoma razvejano steblo, ki lahko meri do tri metre, nima pa prave korenine. V blatno dno se pritrujuje s pomožnimi koreninami.

Posebna zanimivost vodnega oreška je heterofilija, kar pomeni, da se na stebli pojavljata dve vrsti listov. Pod vodo so črtalasti listi, ki jih rastlina uporablja predvsem za fotosintezo. Listi, ki plavajo nad vodo pa so rombaste oblike, spominjajo na liste, ki jih ima breza in so razvrščeni v obliko rozete. Njihova naloga je tudi ta, da s plodovi obteženo rastlino obdržijo na vodni površini. Listi preko leta pordečijo. Vodni orešek je zanimiv zaradi plodov. Plod je svetlo rjav oreh, ki ima po štiri bodičaste izrastke. Ti ne služijo za obrambo, temveč temu, da se rastlina širi po samem rastišču in to tako, da se obesi bodisi na ptičje perje ali pa na katerokoli drugo žival, ki se giblje po vodi. Oblika samih plodov marsikoga spominja na hudičevo glavo.

V mlajši kameni dobi je bil vodni orešek pomemben vir prehrane, tudi mostiščarjev, ki so živeli na Ljubljanskem barju. V srednjem veku je bil zelo želena in iskana rastlina, saj so si z njo marsikje močno ublažili lakoto. Iz posušenega vodnega oreška so namreč mleli moko in iz nje pekli kruh. Še danes je ponekod, predvsem v predelih Azije, zelo pomemben del prehrane, vrsto, ki raste tam celo načrtno gojijo. Sami

plodovi vodnega oreška vsebujejo kar okrog 50 % škroba, 15-20 % beljakovin in 7,5 % maščob. Okus vodnega oreška je zelo podoben okusu kostanja, s to razliko, da ga lahko uživamo tudi surovega. Mlade vodne oreške lahko kuhamo, pražimo, pečemo, surove lahko narežemo na solato. Vodni orešek lahko gojimo sami, doma, v manjši mlaki. Oreške ali rastline posadimo v zamuljeno dno ali v posode, ki jih odložimo na dnu vsaj meter globoke mlake. Vodni orešek je tako imenovana ranljiva vrsta in je uvrščen na Rdeči seznam ogroženih rastlinskih vrst. V ribogojnih ribnikih se lahko v nekaj letih zelo močno razširi in tudi prekrije celotno površino, zato ga ribiči ne marajo.

Bela štoklja

Bela štoklja je največji ptič, ki živi v Evropi. Dolga je od 95 do 110 cm, tehta od dobrih 2 pa skoraj do 5 kg. Njen razpon kril je med 180 in 218 cm.

Štokljo je nemogoče zamenjati s katerim drugim ptičem, saj ima značilni dolgi vrat in dolge noge, telo ji pokriva belo in črno (letalno) perje, kljun in noge so rdeče barve.

Bela štoklja, za razliko od črne, ni plašna žival in pogosto gnezdi blizu ali v naseljih. Gnezdi na območju, kjer ima dostop do rek, močvirij in poplavnih ravnic. Prehranjuje se z malimi sesalci, žabami, kačami, žuželkami in deževniki.

Gnezdo si iz vej splete visoko na drevesu ali pa na dimniku, električnem drogu, slemenu strehe, tudi na zvoniku ... in ga vsako leto dograjuje, zaradi česar je gnezdo vsako leto večje in težje – starejše gnezdo lahko tehta tudi do 500 kg. V Sloveniji gnezdi okoli 200 parov, na območju občine Šentjur gnezdijo trije pari.

Štoklja je ptica selivka, ki vsako leto prezimuje v tropskih delih Afrike južno od Sahare. Naše štoklje v Afriko in nazaj letijo preko Bosporske ožine v Turčiji. Pot nadaljujejo nad bližnjim vzhodom, Egiptom in Sudanom k Etiopiji in naprej proti jugu afriške celine.

Bela in črna štoklja sta v Sloveniji zavarovani in uvrščeni med močno ogroženi živalski vrsti. Z zakonom so zavarovana tudi njena velika gnezda, ki jih moramo varovati in v primeru, da je preveliko, preseliti na primerno mesto v neposredni bližini. Po ljudskem verovanju štoklja prinaša otroke in velja za znanilko sreče v kraju kjer gnezdi – še posebej pri tisti hiši.

Grajski vrelec Dobrina

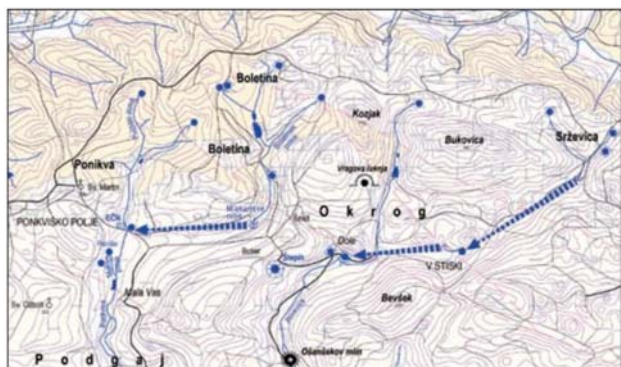

V naselju Dobrina, se tik ob Tinskem potoku, nahaja izvir mineralne vode, ki ga poznamo po imenu Grajski vrelec Dobrina. Voda iz tega izvira bi naj imela zdravilne učinke zaradi visoke vsebnosti raztopljenih mineralov.

nekaj leti so se ljudje od blizu in daleč zatekali h Grajskemu vrelcu v Dobrini in si zdravili rane in želodčne težave.

Legenda pravi, da so zdravilno vodo našli grajski lovci. Ko so lovili v revirjih Košnice in Dobrine, je enemu od njih postalo slabo. Po snegu so ga vlekli proti cesti v Dobrino, od koder bi ga s konji spravili na žusemski grad. V visokem snegu so zagledali zaplato kopnega s tekočo vodo. Bolniku so dali piti to vodo in kmalu mu je odleglo. Do pred

Osameli kras vzhodno od Ponikve

Osameli kras je manjše kraško ozemlje, ki ga obdaja območje brez kraškega značaja. V občini Šentjur je osameli kras na območju Krajevne skupnosti Ponikva, sicer tamkajšnje ozemlje, po geološkem nastanku, pripada Dinaridom. Kraški pojavi so nastali zaradi delovanja rek in drugih površinskih vodnih tokov. Vidni so na Boletini, okrog Ponikvice in Okroga. Kljub tanki plasti apnenca, pa so tukaj nastale ponikalnice, suhe doline, manjše kraške jame, kraški izviri in plitve vrtače.

šinskih vodnih tokov. Vidni so na Boletini, okrog Ponikvice in Okroga. Kljub tanki plasti apnenca, pa so tukaj nastale ponikalnice, suhe doline, manjše kraške jame, kraški izviri in plitve vrtače.

Značilnosti osamelega ponikovskega krasa lahko odkrivamo na tematski učni poti, ki jo je uredilo Turistično olepševalno društvo Ponikva. Poimenovali so jo po slovenskem geologu Stanku Buserju, ki izvira iz Boletine, tj. Kraška vodna učna pot Stanka Buserja.

Kostanjev drevored na Ponikvi

Kostanjev drevored na Ponikvi je bil sestavni del graščinskega vrta, saj je vodil do nekdanje graščine Ponikva (Ponigl).

Gre za dvojni drevored, saj so drevesa posajena na obeh straneh ceste. Drevored je star okoli 160 let, po nekaterih virih so ga posadili po izgradnji železniške proge mimo Ponikve. Ohranjen je manjši del nekdanj več-

jega drevoreda, ki ga danes sestavlja 33 dreves – navadnih divjih kostanjev, katerih obseg meri med 60 in 105 centimetrov, v višino pa drevesa segajo do 22 metrov.

Drevored je bil poškodovan, manjkala so posamezna drevesa, zato so ga leta 1997 dopolnili ter posadili nova drevesa. Od leta 2009 na drevoredu izvajajo strokovno sanacijo in obnovo. Kostanjev drevored na Ponikvi je od leta 1993 z občinskim odlokom zavarovan, kot naravni spomenik lokalnega pomena. Vpisan je tudi v register vrtno-arhitekturne dediščine. Za drevored od leta 2009 skrbi Turistično olepševalno društvo Ponikva.

Mrazov skorš

Mrazov skorš raste v okolici Loke pri Žusmu, pri domačiji Žaler - po domače Mraz. Mrazov skorš je star okoli 200 let, visok je 18 metrov, debelina

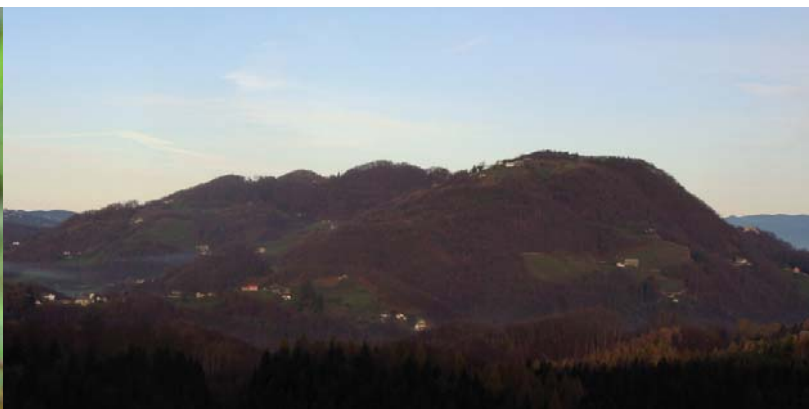
debla je 102 cm in je eden največjih in najstarejših primerkov svoje vrste v Sloveniji,

ki sicer izumira. Nekoč je skorš rasel pri skoraj vsaki domačiji. Drevo je bilo razširjeno predvsem v vinorodnih območjih. Skorš je sadno drevo, njegovi plodovi so okrogli, veliki med 2 in 5 cm in spominjajo na jabolka ali hruške. Skorš je nezahteven in rad bogato obrodi, plodovi so zreli septembra oziroma oktobra. Iz njih se kuha marmelada, žganje in prideluje skorševo vino (cider). Posušeni plodovi veljajo za učinkovite pri preprečevanju črevesnih bolezni.

Vinogradniki so skorševe plodove dodajali moštu ali vinu, kot naravno sredstvo za zaščito in izboljšanje okusa vina. Danes se vinu dodaja žveplo in se tako preprečuje motnost ter zagotavlja njegovo trajnost v poletnem času.

Po večini je skorš izginil iz naše krajine zaradi uporabnega lesa. Skoršev les je izjemno cenjen, saj je trd, težak in žilav ter hkrati elastičen in lahek za obdelavo. Iz njega so izdelovali vretena za stiskalnice, kopita pušk, tudi palice za biljard ... Skorši izginjajo, ker jih kmetje niso več sadili, samo drevo pa se težje razmnožuje, saj semena slabo kalijo. Leta 2011 so, ob Mednarodnem letu gozdov, Mrazov skorš razglasili za drevo leta. Projekt "Drevo leta" izvaja Zavod za gozdove Slovenije, s katerim nas osveščajo o pomenu dreves za naše življenje.

Celinski škržati

Na pobočjih Žusma živijo celinski škržati. Gre za eno redkih celinskih prebivališč, saj večina škržate in njihovo petje povezuje z morjem. Škržate je v naravi težko opaziti, mnogo lažje jih je slišati, še posebej v vročih dneh. Zgodbo o tem kako se škržati oglašajo, lahko izvemo na eni izmed štirih postaj Grajske učne poti Žusem, ki je posvečena zvokom narave.

Natura 2000 na območju občine Šentjur

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Glavni cilj Nature 2000 je ohraniti biotsko raznovrstnost, pestrost rastlinskih in živalskih vrst, za prihodnje rodove. In sicer tako, da se območja, na katerih živijo redke, ogrožene ali za okolje pomembne živalske in rastlinske vrste zavaruje.

8 % površine občine Šentjur sodi pod Naturo 2000, kar znaša 1.781,78 hektarjev.

Zaradi katerih vrst imamo območja Nature 2000 v občini Šentjur?

Navadni koščak

Je eden izmed treh domorodnih vrst rakov. Živi v potokih s pretežno skalnatim dnom, kjer se skriva pod kamni. V dolžino zraste do 10 cm.

Živi v zavarovanih območjih: Drameljski potok, Zagajski potok, Ločnica, Kozarica, Gračnica, Sotla s pritoki in Bohor.

Temni mravljiščar in strašničin mravljiščar

Samica odloži jajčeca na cvetove zdravilne strašnice. Gosenice se prehranjujejo s semeni. Ko gosenica doraste pade na tla, kjer jo mravlje misleč, da je to njihova ličinka odnesejo v mravljišče. Nato se gosenice v mravljišču hranijo z zarodom mravelj, ponekod pa gosenicam mravlje delavke prinašajo hrano. Gosenice ostanejo v mravljišču do 10 mesecev. Na koncu cikla se gosenice v zgornjem delu mravljišča zabubijo in po dveh do treh tednih iz bube prileze odrasel metulj.

Živita v zavarovanih območjih: Cerovec, Volčeke.

Blistavec

Živi v zavarovanem območju: Voglajna - od pregrade Tratna do izliva v Savinjo.

Velikonočnica

Raste v zavarovanem območju: Boletina.

Dolgokrili netopir in navadni netopir

Dolgokrili netopir je najhitrejši predstavnik netopirjev v Evropi, saj leti s hitrostjo od 50 do 55 km/h. Odrasel netopir je velik okoli 6 cm, razpon prhuti pa meri okoli 30 cm. Je sive ali sivo-rjave barve. Prehranjuje se z letečimi nočnimi insekti, ki jih lovi s pomočjo eholociranja.

Navadni netopir je največji predstavnik netopirjev v Evropi, saj tehta okoli 45 g ali 3-krat več kot dolgokrili netopir. Odrasel netopir zraste do 8 cm v višino. Navadni netopir napada žuželke, ki počivajo na vejah. Eholociranje mu služi samo pri nočnem letenju, da se izogiba oviram, medtem ko plen išče s pomočjo sluha.

Netopirji živijo v kolonijah in se čez leto selijo. Pri nas živijo v cerkevenih zvonikih, opuščeni zgradbah in v jamah.

Živita v zavarovanem območju: Završe.

Navadni (potočni) škřžek

Samo pet sladkovodnih in domorodnih vrst školjk živi na območju Slovenije. Zelo ogrožen je navadni ali potočni škřžek. Ta najraje živi v tekočih vodah, na peščenem ali gramoznem dnu manjših vodotokov, ponekod na obrežju jezer.

Potočni škřžek za razvoj potrebuje ribe, saj njegove ličinke del življenja preživijo kot paraziti v škřgah rib, predvsem na zeti in kleničih.

Živi v zavarovanih območjih: Volčke, Voglajna, Sotla s pritoki.

Zahodni, laški in vzhodni potočni piškur

Piškurji so ribe, ki nas spominjajo na kače. Njihova posebnost je ta, da nimajo čeljusti, ampak imajo okrogla usta. Potočni piškurji niso zajedalci, ki bi drugim ribam pili kri, pravzaprav se kot odrasle živali ne hranijo, ampak se samo pari (drstijo) in nato poginejo.

Živijo v hladnih potokih in rekah s peščeno oziroma prodnato podlago. Samice odložijo ike na prodnata tla (pri laškem piškurju samci izkopljejo jamo v tla). Ličinke se nato od 3 do 5 let prehranjujejo s filtriranjem mulja na rečnem dnu, nato pa se začne preobrazba v odraslo žival, ki lahko traja od nekaj mesecev do enega leta. Zahodni piškurji so najmanjši, saj zrastejo samo do 14 cm, laški do 19 in vzhodni do 22 cm v dolžino.

Živijo v zavarovanih območjih: Volčke, Sotla.

Bolen

Bolen je riba samotarka in roparica, ki se hrani z drugimi ribami, nevretenčarji in rastlinami. Živi lahko do 15 let in pri nas običajno zraste od 50 do 75 cm v dolžino. Bolen ima bel trebuh in srebrne do modro-bele boke. Samice odložijo tudi do 100.000 iker. Ribji zarod pa se v velikih jatah zadržuje v mirnih delih rek.

Bolen je ogrožen zaradi gradnje objektov na rekah.

Živi v zavarovanem območju: Voglajna - od pregrade Tratna do izliva v Savinjo, Sotla s pritoki.

Močvirski cekinček

Živi na vlažnih travnikih in močvirjih, poseljuje obrežja rek in jezer ter z visoko in gosto zeliščno vegetacijo porasle vodne jarke. Samci ščitijo svoj teritorij pred drugimi samci iste vrste.

Močvirske cekinčke vidimo letati maja in junija ter avgusta in septembra - gre za dva različna zaroda. Krila samca so močne zlato-rdeče barve, medtem ko so krila samice nežnejše ognjene barve. Samica odlaga jajčeca v majhnih skupinah na spodnjo stran listov kislic, ki so glavni vir hrane za gosenice. Te so zelene, imajo rjavo glavo in so posute z belimi pegicami. Zabubijo se ob steblo.

Živi v zavarovanem območju: Volčke.

Pezdirk

Pezdirk je majhna riba, ki je v dolžino manjša od 10-ih cm. Živi v počasi tekočih vodotokih in v stoječih vodah. Hrani se s planktonom in odmrli deli rastlin ter z maloščetinci. Razmnoževanje pezdinka je mogoče samo tam, kjer živi navadni škřžek. Samica s posebno cevko odloži ike v školjko, ki jih samec oplodi zunaj školjke. Ribji zarod prvi mesec preživi v školjki.

Pezdirk je ogrožen zaradi onesnaževanja vode, ki povzroča izumiranje potočnega škřžka.

Živi v zavarovanih območjih: Voglajna - od pregrade Tratna do izliva v Savinjo, Sotla s pritoki.

Zlata nežica

Zlata nežica najraje živi v tekočih vodah s peščenim dnom, najdemo jo tudi v vodah z blatnim ali mivkastim dnom. Zraste do 12 cm v dolžino. Znano je, da se podnevi skriva v razpokah ali pa se zakoplje v peščena ali blatna tla. Na plan pride ponoči. Hrani se s planktonom, talnimi nevretenčarji in odmrli deli rastlin.

Živi v zavarovanem območju: Voglajna - od pregrade Tratna do izliva v Savinjo, Sotla s pritoki.

Upiravec

Živi v zavarovanem območju: Sotla s pritoki.

Keslerjev golobček

Živi v zavarovanem območju: Sotla s pritoki.

Bukov kozliček za razliko od drugih hroščev iz družine kozličkov ne leti. Prepoznamo ga po dveh črnih pegah na vsaki pokrovki. Prehranjuje se z lesom. Samica z močnimi čeljustmi v bukov ali smrekov les izdolbe jamico, kamor odloži jajčeca. Ličinke se prehranjujejo z lesom pod skorjo in se po nekaj letih zabubijo globlje v les. Iz bube se razvije odrasla žival, ki lahko živi tudi dve leti in se prehranjuje z lesom odmrlih dreves. Najlažje ga vidimo od maja do julija.

Živi v zavarovanem območju: Bohor.

Bukov kozliček

Veliki frfotavček

Ti metulji poseljujejo vrzelaste površine svetlih listnatih in mešanih gozdov. Radi se naseljujejo na južna pobočja ob gozdne robove, na jase in ob gozdne poti, saj imajo radi toploto in svetlobo. Leteti jih vidimo od sredine aprila do konca maja in od sredine junija do sredine julija - gre za dve generaciji metuljev. Gosenice se hranijo z listi spomladanskega in črnega graharja.

Živi v zavarovanem območju: Bohor.

Črtasti medvedek

Metulji družine medvedkov sodijo med nočne metulje, a črtasti medvedek leta tudi podnevi, ko se spreletava po cvetočih rastlinah, ki rastejo ob robu gozda. Njihove gosenice so porasle z dolgimi dlačicami in spominjajo na medvede. Hranijo se z zelišči in listi grmovnic. Odrasli metulji so lahko prepoznavni, saj imajo črna prednja krila s štirimi belimi črtami, zadnja pa so rdeča s črnimi lisami.

Živi v zavarovanem območju: Bohor.

Hribski urh

Hribski urh je majhna žaba, ki je ime dobila po oglašanju samcev v času parjenja "uh ... uh ... uh ... uh". Odrasla žival je velika od 3 do 5 cm. Po zgornji strani telesa je sivo rjave barve s svetlo rumenimi ali oranžnimi pikami in lisami. Hribski urh se zadržuje v neposredni bližini vode (potoki, v mlakah ali stalnih vodnih virih).

Živi v zavarovanem območju: Bohor.

Alpski kozliček

Alpski kozliček živi v bukovih gozdovih med 600 in 1200 m nadmorske višine. Velja za večje hrošče iz družine kozličkov, saj zraste od 15 do 38 mm v dolžino. Zanje so značilne dolge tipalke, ki so pri samcu lahko do dvakrat daljše od dolžine telesa. Je modro-sive barve z različnimi črnimi lisami.

Živi v zavarovanem območju: Bohor.

Hrastov kozliček

Hrastov kozliček v dolžino zraste do 7 cm. Ima temno rjavo do črno telo in bradavičast vratni ščit. Roji poleti. Po oploditvi samica odloži jajčeca v poškodovano skorjo hrastovih dreves, ki rastejo bolj na robu gozda. Ličinke se prvo leto prehranjujejo s svetlejším lesom, nato pa dve leti s temnejšim lesom, ki je bolj v sredini drevesa. Nato se za leto dni zabubijo. Iz bub se razvijejo odrasli hrošči.

Živi v zavarovanem območju: Sotla s pritoki.

Prodni studenčar

Prodni studenčar je eden največjih kačjih pastirjev v Evropi. Samec v dolžino meri okoli 8, samica pa okoli 9 cm. Naseljuje območja ob gozdnih potokih. Leteti ga vidimo poleti.

Živi v zavarovanem območju: Sotla s pritoki.

Rogač je največji hrošč, ki živi v Evropi. Odrasla žival meri med 25 in 85 mm. Ime je dobil po ogromnih čeljustih, s katerimi se ponašajo samci in ki spominjajo na jelenje rogove. A čeljusti ljudem niso nevarne, samci jih uporabljajo za medsebojne borbe za ozemlje in samice. Samcem pa so čeljusti lahko tudi v napoto. Odrasli hrošči se namreč hranijo z rastlinskimi sokovi, do katerih pridejo tako, da s čeljustmi zarežejo v lubje. Če samci zaradi svojih čeljusti tega ne morejo storiti jim pri tem pomagajo samice. Rogače bomo videli v pomladnih mesecih v mraku. Takrat samci z zamolklim brenčanjem letajo naokrog in iščejo samice.

Razvojni ciklus rogačev, od jajčeca do odrasle živali, traja 4 leta. Ličinke z oranžno glavo in močnimi čeljustmi vrtajo po trhljem lesu odmrlih ali odmirajočih dreves. Kasneje se za tri mesece zabubijo v zemljo in se razvijejo v odraslo žival. Rogače ogroža odstranjevanje odmrlih dreves, s katerimi se hrani in uporaba pesticidov.

Živi v zavarovanem območju: Sotla s pritoki.

Rogač

Črna žolna

Črna žolna se prehranjuje z žuželkami, ki jih najde v odmrlih drevesnih deblih in mravljami, ki so njena najbolj priljubljena hrana. Pri iskanju hrane z ostrim kljunom drobi odmrlo debla in s tem pomembno sodeluje pri obnavljanju gozda. Dupla, ki jih naredi med iskanjem hrane ali pa jih izdolbe za gnezdo, koristno uporabijo tudi druge živali (polhi, gozdni brglez), da se skrijejo pred plenilci. Samci imajo na glavi rdečo čepico, samice pa samo rdeče zatilje. Črne žolne imajo najmanj štiri različne oblike glasovnega komuniciranja - oglašanja. Na poseben način se oglašajo, ko sporočajo, da so doma, da je čas za paritev, za beg ali da grozi nevarnost ...

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Vijeglavka

Vijeglavka, najmanjša žolna pri nas, je svoje ime dobila po značilnem zvijanju vratu, takrat svojo glavo obrača za skoraj 180 °, pri tem pa še našopiri perje na glavi in glasno sika. To počne, kadar brani gnezdo. Za razliko od drugih žoln ne pleza po drevju, temveč skaklja po tleh in sedi na ravni veji. Gnezdi v starih duplih, ki so jih naredile druge žolne, najraje v visokodebelnih sadovnjakih, ki na Kozjanskem počasi izginjajo. Od drugih žoln se loči tudi po tem, da je vijeglavka ptica selivka - jeseni odleti v pod-saharsko Afriko.

Zaradi njenega nenavadnega vedenja, se je okoli vijeglavke spletlo mnogo ljudskih vraž. Še danes marsikdo verjame, da je vijeglavka prinašalka nesreče.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Rjavi srakoper

Rjavi srakoper je najmanjši predstavnik srakoperjev pri nas. Ime je dobil po rdeče-rjavih krilih. Živi v krajini, kjer se izmenjujejo travniki in obdelane površine ter nizko grmičevje. Gnezdo si splete v trnastem grmovju, na primer na glogu ali šipku. Jeseni se seli v Afriko, od koder se k nam vrne v maju.

Rjavi srakoper je mesojedec, na kar kaže tudi njegov močan kljun z zakrivljeno konico. Prehranjuje se predvsem z žuželkami, občasno pa tudi z manjšimi ptiči, plazilci in glodalci.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Veliki skovik je majna sova, visoka okoli 20 cm. Prepoznamo ga po obušenih čopkih in značilnem oglašanju "kiuh", kar spominja na besedo čuk, kakor se je ta ptič nekoč tudi imenoval. Prehranjuje se z večjimi žuželkami (kobilice, vešče, hrošči ...), manjšimi mišmi, žabami, kuščarji, deževniki ... Živi v redko raščeni gozdovih in v sadovnjakih.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Veliki skovik

Sršenar

Sršenar je vitka ujeta, ki sodi v družino orlov. Po velikosti je sršenar podoben kanji, od katere se loči po vitkem trupu, daljšem repu in ožjih perutnicah ter po barvi perja na trebuhu, ki je običajno različnih rjavo-belih vzorcev. Prehranjuje se z ličinkami os in sršenov, občasno pa tudi z manjšimi kuščarji, ptičji mladiči, majhnimi glodalci in mehkim sadjem. Gnezdo si iz suhih vej splete visoko na drevesni krošnji listavcev. Samica znese samo dve jajci, ki jih valita samec in samica, ki skupaj skrbita tudi za mladiče.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Pogorelček

Pogorelček je majhen ptič, ki je visok okoli 14 cm in tehta okoli 20 g. Prepoznamo ga lahko po značilnem vedenju, saj med sedenjem na veji potresava z repom. Samci imajo belo čelo in oranžna prsa, samice so rjavkaste. Pogorelček si naredi gnezdo v visokodebelnih sadovnjakih, redko raščeni listnatih gozdovih, v stavbnih linah ... Prehranjuje se z žuželkami, ličinkami in jeseni z jagodičevjem. Pogorelčkova jajca so modro-zelene barve.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Pivka

Pivka sodi v družino žoln in po videzu spominja na zeleno žolno. Po zgornjem delu telesa je olivno-zelene barve. Samce prepoznamo po rdeči kroni na glavi. Pivka prebiva v listnatih in mešanih gozdovih. V spomladanskih mesecih samec svoj teritorij označi z dvosekundnim bobnanjem. Pivke se prehranjujejo z žuželkami in ličinkami, pozimi pa predvsem s semeni.

Živi v zavarovanem območju: Kozjansko.

Zemljevid Občine Šentjur z območji Nature 2000

